

Дело C-143/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

9 март 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Ravensburg (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

1 март 2023 г.

Ищци:

TJ

KI

FA

Ответници:

Mercedes-Benz Bank AG

Volkswagen Bank GmbH

Предмет на главното производство

Договор за потребителски кредит — Директива 2008/48/ЕО — Право на отказ — Компенсаторно обезщетение — Изчисляване на компенсаторното обезщетение — Задължение на потребителя за плащане на лихви по получения кредит в случай на отказ от договора за кредит

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Съюза, член 267 ДФЕС

Преюдициални въпроси

1. Съвместимо ли е с правото на Съюза, по-специално с член 14, параграф 1 от Директива 2008/48/ЕО, в случай на договор за потребителски кредит, за който е направено изявление за отказ и който е свързан със сключен в търговски обект договор за покупко-продажба на превозно средство, размерът на компенсаторното обезщетение за обезценяването на финансираното превозно средство, дължимо от потребителя на кредитора при връщане на финансираното превозно средство, да се изчислява като платената от търговеца цена към момента на връщането на превозното средство се приспадне от продажната цена на търговеца към момента на придобиването на превозното средство от потребителя?
2. Напълно хармонизирана ли е и следователно задължителна за държавите членки ли е уредбата по член 14, параграф 3, буква б), първо изречение от Директива 2008/48/ЕО относно договорите за потребителски кредити, свързани с договор за покупко-продажба на превозно средство?

При отрицателен отговор на втория преюдициален въпрос:

3. Съвместимо ли е с правото на Съюза, по-специално с член 14, параграф 1 от Директива 2008/48/ЕО, след отказ от договор за потребителски кредит, свързан с договор за покупко-продажба на превозно средство, кредитополучателят да трябва да плати договорената лихва за периода от изплащането на кредита на продавача на финансираното превозно средство до момента на връщането на превозното средство на кредитора (или продавача)?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (наричана по-нататък „Директива 2008/48“), по-специално член 14, параграф 1

Цитирани национални разпоредби

Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“), по-специално членове 355, 356b, 492 и 495, както и членове 357, 357a и 358 в редакцията, която е в сила до 27 май 2022 г.

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Въвеждащ закон към Гражданския кодекс, наричан по-нататък „EGBGB“), член 247, параграфи 3 и 6

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 В основата на настоящото преюдициално запитване са три различни фактически положения.
- 2 В първия случай ищцата сключва с ответника договор за кредит за 36 159 евро с цел закупуване за лично ползване на моторно превозно средство с продажна цена 36 159 евро. Сумата е изплатена направо на продавача на превозното средство. Последният действа като посредник на ответника при сключването на договора за кредит. В договора за кредит ставката на лихвата за просрочени плащания, приложима към момента на сключване на договора, не е посочена в цифри като процент.
- 3 Ищцата плаща вноски по кредита на обща стойност 7 872,67 евро и на 8 март 2021 г. предсрочно погасява кредита с плащане от 28 524,36 евро. Ищцата плаща на ответника общо 36 397,03 евро. С писмо от 11 октомври 2021 г. ищцата упражнява правото си на отказ от волеизявлението си за сключване на договора за кредит.
- 4 Ищцата счита, че отказът е действителен, тъй като поради погрешната задължителна информация в договора срокът за упражняване на правото на отказ не е започнал да тече. Тя иска ответникът да бъде осъден да заплати 36 589,92 евро, намалени с 2 264,28 евро обезценяване.
- 5 Ответникът моли искът да бъде отхвърлен. Той се позовава по-специално на просрочването на отказа и на възражението за злоупотреба с право. Освен това той прихваща вземане за лихва в размер на 238,03 евро за предоставянето на кредита и иска да се установи, че ищцата трябва да плати компенсаторно обезщетение за обезценяването до връщането на превозното средство.
- 6 Ищцата признава това вземане по същество, но счита, че е налице вземане за компенсаторно обезщетение само в размер на 2 264,28 евро, тъй като не следвало да се взимат предвид ДДС в размер на 19 % и печалбата на търговеца в размер на 15 % от нетната продажна цена.
- 7 Във втория случай ищецът сключва с ответника договор за кредит за 29 500 евро с цел закупуване за лично ползване на Mercedes E 220 с продажна цена 32 500 евро. Сумата е изплатена направо на продавача на превозното средство. Освен това ищецът плаща на продавача аванс в размер на 3 000 евро. Последният действа като посредник на ответника при сключването на договора за кредит. В договора ставката на лихвата за просрочени плащания, приложима към момента на сключване на договора, не е посочена в цифри като процент.
- 8 Ищецът плаща на ответника вноски по кредита в размер на 5 924,48 евро, т.е. с аванса общо 8 924,48 евро. С писмо от 31 октомври 2019 г. ищецът

упражнява правото си на отказ от волеизявлението си за сключване на договора за кредит.

- 9 Ищецът иска по-специално ответникът да бъде осъден да върне 8 924,48 евро срещу предаването на превозното средство и да се установи, че поради отказа не дължи нито лихви, нито погасителни плащания. Ищецът счита, че отказът е действителен, тъй като поради погрешната задължителна информация в договора срокът за упражняване на правото на отказ не е започнал да тече.
- 10 Ищецът иска също така да се установи, че не дължи компенсаторно обезщетение за обезценяването на превозното средство. Ищецът счита, че от гледна точка на правото на Съюза е спорно дали дадена банка може да изисква компенсаторно обезщетение, ако не е изпълнила задълженията си относно информацията. Най-малкото ДДС и печалбата на търговеца не трябвало да се взимат предвид.
- 11 Ответникът моли искът да бъде отхвърлен. Той повдига по-специално възражение за просрочване на отказа и за злоупотреба с правото на отказ.
- 12 Ответникът иска да се установи, че ищецът е длъжен да плати компенсаторно обезщетение за обезценяването до връщането на превозното средство и освен това — обезщетение за ползване в размер на 3,92 % годишно върху непогасеното салдо по кредита за периода от изплащането на кредита на продавача до връщането на превозното средство. Ищецът оспорва това искане.
- 13 В третия случай ищецът сключва с ответника договор за кредит за 35 300 евро за закупуването на VW Touareg с продажна цена 51 300 евро. Сумата по договора за кредит е изплатена направо на продавача на превозното средство. Освен това ищецът плаща на продавача аванс в размер на 16 000 евро. Последният действа като посредник на ответника при сключването на договора за кредит. В договора за кредит ставката на лихвата за просрочени плащания, приложима към момента на сключване на договора, не е посочена в цифри като процент.
- 14 Ищецът плаща на ответника вноски по кредита в размер на общо 8 800 евро, т.е. общо 24 800 евро заедно с аванса. С писмо от 20 юли 2020 г. ищецът упражнява правото си на отказ от волеизявлението си за сключване на договора за кредит.
- 15 Ищецът счита, че отказът е действителен, тъй като поради погрешната задължителна информация в договора срокът за упражняване на правото на отказ не е започнал да тече. Ищецът иска по-специално ответникът да бъде осъден да му върне 24 800 евро, намалени с компенсаторно обезщетение в размер на 24 550 евро заедно с лихвите, срещу предаване на превозното средство, и освен това да се установи, че поради отказа не дължи нито лихви, нито погасителни плащания. Ищецът изчислява обезценяването въз

основа на разликата между продажната цена от 51 300 и стойността от 26 750 евро, определена съгласно оценката на употребявани автомобили на Allgemeiner Deutscher Automobil-Club (ADAC) към датата на предявяване на иска.

- 16 Ответникът моли искът да бъде отхвърлен. Той повдига по-специално възражение за просрочване на правото на отказ. Ответникът сита, че първият преюдициален въпрос не е от значение за решаването на спора, тъй като той не оспорва изчисленото от ищеца компенсаторно обезщетение и съдебното решение може автоматично да се основе на тази сума.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 17 Преюдициалните въпроси са продължение на въпросите, които вече са поставени по висящите дела C-38/21, C-47/21, C-232/21 и C-715/22. По преюдициалните въпроси запитващата юрисдикция излага следните съображения:
- 18 Първият въпрос се отнася до начина на изчисление на дължимото от кредитополучателя компенсаторно обезщетение за обезценяването на стоката. В националната съдебна практика и доктрина се застъпват различни становища. Досега Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия, наричан по-нататък „BGH“) приема т.нар. сравнителен метод. Съгласно този метод ищецът трябва да заплати разликата между пазарната стойност на финансираното превозно средство при сключването на договора за кредит, която се определя като се вземе предвид договорената насрещна престация, и пазарната стойност на превозното средство при връщането му на кредитора.
- 19 С решение от 25 октомври 2022 г. BGH обаче се отклонява от тази методика и постановява, че при прилагането на сравнителния метод за определянето на стойността към момента на придобиването от потребителя е релевантна продажната цена на търговеца (т.е. включително печалбата на търговеца и ДДС), а при връщането на превозното средство — платената от търговеца цена (т.е. без печалбата на търговеца и ДДС). BGH обосновава вземането предвид на платената от търговеца цена при връщането на превозното средство с обстоятелството, че това е цената, на която потребителят може да продаде превозното средство, и освен това тази цена представлява също стойността на превозното средство за търговеца към момента на връщането. По-нататък BGH посочва, че освен маржа на печалбата продажната цена покрива и общите разходи на търговеца и усилията, които е положил за последващата продажба на превозното средство, напр. за изготвянето на обяви за продажба, времето, необходимо за устно представяне и тестово шофиране, както и разходите за подготовката на превозното средство. Освен това, когато употребяван автомобил се продавал от търговец, цената била по-висока, защото при покупката на превозното средство от търговец

купувачът имал гаранционни права, които при покупка от частен продавач обикновено били изключени.

- 20 Така BGH се отклонява от предишната си съдебна практика относно компенсаторното обезщетение, съгласно която разходите за подготовката и осъществяването на последваща продажба и евентуалната търговска печалба не подлежат на обезщетяване, тъй като същите възникват дори ако потребителят не дължи компенсаторно обезщетение поради обстоятелството, че не е използвал вешта неразумно или прекомерно. Всъщност установеното понастоящем от BGH определяне на пазарните стойности води до значителна загуба на стойност (и съответно до право на компенсаторно обезщетение) дори ако превозното средство нито е регистрирано, нито е изминало и метър преди да бъде упражнен отказ.
- 21 Спорно е обаче дали това е в съответствие с член 14, параграф 1, първо изречение от Директива 2008/48. Запитващата юрисдикция се позовава на решение от 3 септември 2009 г., Messner (C-489/07, EU:C:2009:502), в което Съдът постановява, че очевидно би противоречало на текста и на целта на Директива 97/7/ЕО, ако потребителят трябва да заплати такова компенсаторно обезщетение само поради факта, че е имал възможност да ползва придобитата по договор от разстояние стока през времето, през което тя се е намирала в негово владение. Доколкото правото на отказ има именно за цел да предостави тази възможност на потребителя, няма как от факта, че същият се е възползвал от нея, да следва, че той може да упражни споменатото право само ако плати обезщетение. Това би лишило по-специално потребителя от възможността да ползва свободно и без никакъв натиск срока за размисъл, който му е предоставен от тази директива. Съдът счита, че ефикасността и ефективността на правото на отказ са поставени под въпрос и ако размерът на компенсаторно обезщетение изглежда несъразмерен спрямо покупната цена на разглежданата стока
- 22 Методът на изчисление на BGH би могъл да противоречи на този принцип, тъй като в крайна сметка BGH обременява потребителя не само с компенсаторното обезщетение за обезценяването в резултат на използването на стоката, но и с разходите за препродажба, надценката и ДДС. Тези елементи, които увеличават цената, са обусловени единствено от упражняването на отказа. Те възникват независимо от използването на превозното средство. Дължат се дори когато преди упражняването на правото на отказ превозното средство не е регистрирано и не е изминало и метър. По този начин BGH предоставя на търговеца не само компенсаторно обезщетение за обезценяването, а и обезщетение за самото упражняване на правото на отказ.
- 23 Методът на изчисление е в противоречие и с целта на Директива 2008/48. Тъй като към датата на връщането на превозното средство BGH взима предвид само платената от търговеца цена, потребителят се намира в по-неблагоприятно положение след изявлението за отказа, отколкото ако не се е

отказал. Всъщност, ако самият той продаде превозното средство като частно лице, би могъл да получи значително по-висока цена от платената от търговеца цена. За разлика от търговеца при последваща продажба потребителят по-специално не би трябвало да начислява ДДС и разходи, които следва да се включат в цената, нито да включва какъвто и да е марж на печалба.

- 24 Освен това според запитващата юрисдикция методът на изчисление на BGN не е в съответствие и с принципа на забрана за неоснователно обогатяване (вж. относно този принцип решение от 9 юли 2020 г., Чешка република/Комисия, C-575/18 P, EU:C:2020:530, т. 82). Тъй като се взема предвид платената от търговеца цена при връщането на превозното средство, кредиторът може да реализира печалба, като извърши последваща продажба на превозното средство на цена, по-висока от платената от търговеца цена. Така той би увеличил активите си и би се обогатил.
- 25 По втори и трети въпрос: В случай отказ от договора за потребителски кредит, свързан с договор за покупко-продажба на превозно средство, възниква въпросът дали кредиторът може да иска начисляването на лихви по кредита след отказа от договора за кредит.
- 26 В постановеното наскоро решение на BGN от 25 октомври 2022 г. същият потвърждава правото да се начисляват лихви за времето, през което кредитът е бил усвоен. Това е обосновано по-специално от обстоятелството, че задължението на потребителя за плащане на лихви след отказа от договора за кредит съгласно член 14, параграф 3, буква б) от Директива 2008/48 е част от напълно хармонизирани положения, уредени от директивата.
- 27 Запитващата юрисдикция поставя въпроса дали член 14, параграф 3, буква б), първо изречение от Директива 2008/48 попада в обхвата на пълната хармонизация в случай на договори за кредит, свързани с договор за покупко-продажба, и поради това съгласно член 22, параграф 1 от тази директива е задължителен за държавите членки, и предполага, че в член 14, параграф 3, буква б), първо изречение от тази директива се има предвид стандартен договор за потребителски кредит, който не е свързан с друг договор. Следователно изискванията на тази разпоредба се ограничават до договорните отношения между потребителя и кредитора. Ако в резултат на отказа свързаният договор за покупко-продажба също не поражда последици, какъвто е случаят съгласно германското право (член 358, параграф 2 от BGB), трябва да се върнат престациите не само по договора за кредит, но и по свързания договор за покупко-продажба. Директива 2008/48 обаче не урежда нито последиците от отказа за свързания договор, нито кои престации трябва да се върнат от страните по финансирания договор (в случая купувач и продавач).

- 28 Връщането на престациите по свързан договор за покупко-продажба на превозно средство обаче не може да бъде смислово разделено от връщането на престациите по договора за кредит. В случай на покупка, финансирана с кредит, потребителят не получава сумата по кредита, а само финансираното превозно средство. От своя страна, продавачът получава сумата по кредита под формата на продажната цена. Правата, свързани с връщането на престациите, също трябва да съответстват на това положение. Поради това би могло да се приеме, че, като спазват общите принципи на правото на Съюза, държавите членки могат да уреждат връщането на престациите по свързани помежду си договори по собствена преценка и също да дерогират член 14, параграф 3, буква б), първо изречение от Директива 2008/48.
- 29 Идеята за широка свобода на преценка на държавите членки при уреждането на тези договорни отношения се подкрепя и от съображение 9 и член 15, параграф 3 от Директива 2008/48, съгласно които държавите членки могат да запазят или въведат национални разпоредби относно солидарната отговорност на продавача или доставчика на услуги и кредитора, а също и национални разпоредби относно развалянето на договора за продажба на стоки или доставка на услуги, ако потребителят се откаже от договора за кредит.
- 30 При отрицателен отговор на втория преюдициален въпрос се поставя следващият въпрос дали е съвместимо с правото на Съюза, по-специално с член 14, параграф 1, първо изречение от Директива 2008/48, в случай на отказ от договор за потребителски кредит, свързан с договор за покупко-продажба на превозно средство, кредитополучателят да дължи лихва по кредита.
- 31 Според запитващата юрисдикция по-конкретно трябва да се провери дали по отношение за задължението за начисляване на лихви по кредита е спазен установеният от Съда принцип на забрана за неоснователно обогатяване. Действително в разглежданото положение на договор за кредит, свързан с договор за покупко-продажба, е налице обогатяване на потребителя в резултат от ползването на превозното средство. По този начин той увеличава активите си (заключение на генерален адвокат Hogan по съединени дела UK и др., C-33/20, C-155/20 и C-187/20, EU:C:2021:629, т. 131).
- 32 Потребителят обаче не се обогатява от усвояването на кредита. Сумата по кредита се заплаща направо от кредитора на продавача под формата на продажната цена на превозното средство, като последният може да ползва сумата и се обогатява с ползите. Ето защо противоречало на принципа на забрана за неоснователно обогатяване, ако в контекста на връщането на престациите по договора за кредит и договора за покупко-продажба потребителят трябвало да плаща лихви за усвояването на кредита.
- 33 Освен това задължението за начисляване на лихва би могло да засегне полезното действие на упражняването на правото на отказ съгласно член 14,

параграф 1, първо изречение от Директива 2008/48. Съгласно този принцип, закрепен в правото на Съюза, потребителят трябва да може свободно и без опасения от неблагоприятни финансови последици да вземе решение дали да спазва или не договорите си, които представляват едно цяло.

- 34 Според преобладаващото мнение в националната съдебна практика и доктрина тази защитна цел на правото на Съюза се счита за застрашена, ако потребителят, който се отказва от договора, трябва да възстанови на кредитора изплатената на продавача сума по кредита. Това е така, тъй като той може да изиска обратно тази сума от търговеца, който е получил сумата по кредита. Не може обаче да се очаква от потребителя да поеме риска дали предявената претенция срещу продавача ще бъде уважена.
- 35 Това съображение трябва да се прилага съответно и по отношение на въпроса за начисляването на лихви по кредита. Ако потребителят трябва да плати на кредитора лихви по кредита, той би могъл впоследствие да предяви регресен иск срещу продавача, който е получил кредита (под формата на продажната цена) и е могъл да извлече ползи от него. Всъщност продавачът може да ползва кредита за себе си и по този начин да се обогати. В този случай обаче потребителят би трябвало да положи усилие да предяви претенцията си и преди всичко да понесе риска от неуважаването ѝ. При всички положения потребителят на първо време би понесъл двойно бреме (за обезценяването на превозното средство и за усвояването на кредита) при връщането на престациите по двата договора. Следователно той не би могъл да вземе решение относно отказа „без опасения от неблагоприятни финансови последици“.
- 36 В резултат на това налагането на потребителя на задължение да плаща лихва за усвояването на кредита би могло да противоречи както на принципа на правото на Съюза за забрана на неоснователното обогатяване, така и на принципа на правото на Съюза за полезното действие на правото на отказ.